

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Державного вищого
навчального закладу

«Донбаський державний
педагогічний університет»

проф. Омельченко С.О.

« 2023 р.

ВИТЯГ

**з протоколу № 1 розширеного фахового семінару
кафедри дошкільної освіти Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»
від 26.01.2023 року**

НА ЗАСІДАННІ ПРИСУТНІ: Курінна С.М. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти; Алеко О.А. – кандидат педагогічних наук, доцент; Бондаренко Н.Б. – кандидат педагогічних наук, доцент; Георгян Н.М. – кандидат педагогічних наук, доцент; Дронова О.О. – кандидат педагогічних наук, доцент; Кахіані Ю.В. – кандидат педагогічних наук, доцент; Кривошея Н.Б. – кандидат педагогічних наук, доцент; Біличенко Г.В. – кандидат педагогічних наук, доцент; Грибоєдова Т.О. – кандидат педагогічних наук, доцент; Вознюк А.А. – старший викладач кафедри; Міхеєва О.І. – старший викладач кафедри.

ЗАПРОШЕНІ: Омельченко С.О. – доктор педагогічних наук, професор, ректор ДДПУ; Набока О.Г. – доктор педагогічних наук, професор, перший проректор із науково-педагогічної роботи; Чайченко С.О. – доктор фізико-математичних наук, професор, проректор із науково-педагогічної роботи; Співак Я.О. – доктор педагогічних наук, професор; Хіжняк І.А. – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової, технологічної та професійної освіти; Гаврілова Л.Г. – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії та практики початкової освіти; Саяпіна С.А. – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету гуманітарної та економічної освіти; Панасенко Е.А. – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри практичної психології; Стешенко В.В. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти; Вікторенко І.Л. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та практики початкової освіти; Бескорса О.С. – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та практики початкової освіти; Шульга Т.В. – кандидат педагогічних наук, завідувач аспірантури ДДПУ.

Голова засідання: доктор педагогічних наук, професор, ректор ДДПУ
Омельченко С.О.

Секретар засідання: кандидат педагогічних наук, доцент Кахіані Ю.В.

Рецензенти:

Курінна Світлана Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти.

Гаврілова Людмила Гаврилівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії та практики початкової освіти.

Бескорса Олена Сергіївна – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та практики початкової освіти.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Про рекомендацію до захисту докторської дисертації **Іванчук Сабіни Айдинівни «Теорія та практика професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку»**, поданої на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти та спеціальністю 13.00.08 – дошкільна педагогіка. Роботу виконано в ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Міністерство освіти і науки України.

СЛУХАЛИ:

1. Голова розширеного фахового семінару кафедри дошкільної освіти – доктора педагогічних наук, професора, ректора ДДПУ **Омельченко С.О.**, яка повідомила, що Іванчук Сабіна Айдинівна народилася 30 січня 1988 року у м. Баку.

У 2009 р. закінчила Приватний вищий навчальний заклад «Донецький інститут соціальної освіти» за напрямом підготовки «Педагогічна освіта» та здобула кваліфікацію бакалавра педагогічної освіти, вчителя початкових класів.

У 2010 р. закінчила Слов'янський державний педагогічний університет за спеціальністю «Початкове навчання» та здобула кваліфікацію викладача педагогіки і методики початкової школи.

У 2014 р. закінчила Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет» за напрямом підготовки «Дошкільна освіта» та здобула кваліфікацію бакалавра дошкільної освіти, вихователя дітей дошкільного віку.

У 2015 р. закінчила Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет» за спеціальністю «Дошкільна освіта» та здобула кваліфікацію організатора дошкільної освіти, вихователя дітей дошкільного віку, практичного психолога.

З квітня 2009 року по серпень 2010 року (протягом навчання в інституті) – працювала вихователем групи продовженого дня Донецької гімназії №18 Донецької міської ради Донецької обл.

З вересня 2010 року по жовтень 2011 працювала вчителем початкових класів Навчально-виховного комплексу «Інформатико-математичний ліцей» загальноосвітня школа I-II ступенів Дзержинської міської ради Донецької області.

Із січня 2012 року працює у Донбаському державному педагогічному університеті.

З вересня 2016 року – працювала асистентом кафедри дошкільної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

З вересня 2017 року по вересень 2018 року працювала на посаді старшого викладача кафедри дошкільної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

З вересня 2018 р. по вересень 2020 року працювала на посаді старшого викладача кафедри дошкільної освіти та соціальної роботи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

З вересня 2020 р. дотепер – доцент кафедри дошкільної освіти Донбаського державного педагогічного університету.

03 квітня 2017 р. успішно захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за темою: «Виховання у дітей старшого дошкільного віку основ культури споживання» зі спеціальності 13.00.08 – дошкільна педагогіка (диплом ДК № 043489 від 26.06.2017 р.).

Загальний педагогічний стаж становить 9 років, зокрема науково-педагогічний стаж роботи у ВНЗ – 6 років.

За темою дисертаційної роботи опубліковано 28 наукових праць, із них 14 статей у провідних наукових фахових виданнях України; 3 – у журналах, що зареєстровані у міжнародних науково-метричних базах, 3 – навчальні посібники, інші публікації – матеріали міжнародних та всеукраїнських конференцій.

На високому науково-теоретичному та навчально-методичному рівні викладає дисципліни «Основи природознавства з методикою», «Українське народознавство в дошкільному закладі», «Історія дошкільної педагогіки та початкової освіти», «Особистісний розвиток дитини дошкільного віку».

У 2020 році Сабіна Айдинівна стала переможцем конкурсу «Молода людина року» у номінації «Молодий вчений року».

Бере участь у роботі наукових семінарів кафедри, у методичному забезпеченні навчального процесу на кафедрі, керує науково-дослідною роботою студентів.

Користується повагою серед колег і студентів.

2. Іванчук С.А., яка виклала основний зміст дисертації «**Теорія та практика професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку**» та загальні висновки, що були здобуті в результаті здійсненого ним дослідження.

Іванчук С.А.: Шановна голово, шановні колеги, присутні. Дозвольте коротко повідомити про результати нашого дисертаційного дослідження

Екологічна якість життя на екологічно вигідних і довгострокових засадах – нагальна потреба сучасної світової спільноти. В умовах глобальної екологічної кризи відбувається поступова трансформація суспільної свідомості, перехід від «споживацько-прагматичного» ставлення до довкілля у бік активної екогуманістичної позиції, здійснення природо-доцільної

діяльності. У політичних, суспільних і наукових колах активно обговорюється проблема нової ролі та статусу освіти, зокрема вищої, кардинальної зміни її курсу у напрямі екологізації на рівні пріоритетного завдання державної освітньої політики, спрямованої на змінення свідомості, поведінки, професійної діяльності і загалом екологічно безпечного способу життя кожної особистості.

Проблематика нашого дослідження має своєчасний та актуальний характер, що підтверджується активною діяльністю міжнародних організацій, які сприяють екологізації освіти у парадигмі сталого розвитку, і документами нормативно-правового забезпечення екологічної освіти України. У цьому контексті становлення екологічно доцільних стосунків людини, суспільства і природи суб'єкт-етичного типу, починаючи з ранніх вікових етапів особистісного розвитку, багато в чому залежить від удосконалення екологічної компоненти професійної підготовки майбутніх вихователів, пошуку нових шляхів і підходів до її ефективної реалізації в освітньому просторі вишу.

Водночас актуальність дослідження детермінована низкою *суперечностей*, які представлено на екрані.

У цьому контексті актуальною постала необхідність обґрунтування теоретико-методологічних засад та розробка й експериментальна перевірка системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку.

Об'єкт, предмет, мета та інші компоненти апарату наукового дослідження представлені на екрані, тому дозвольте їх не називати.

Відповідно до мети нашого дослідження визначено низку **завдань**, на вирішення яких ми спрямували свої зусилля у науково-дослідній роботі.

Вирішуючи **перше завдання** досліджено стан теоретичної розробленості поняттєво-категорійного апарату дослідження. За результатами аналізу філософської, соціологічної і психолого-педагогічної наукової літератури, накопиченого базового екологічного тезаурусу встановлено, що екологічно доцільна поведінка особистості як науковий феномен і вихідна категорія нашого дослідження потрактовується як інтегроване багатовекторне утворення, оптимальне функціонування якого відбувається у цілісному, відносно завершеному системному контексті соціоприродних взаємозв'язків: «мета – мотив (потреба) – ставлення – поведінка (дії та вчинки) – результат». З'ясовано, що доцільність екологічної поведінки є тією функціональною ознакою, що зв'язує воедино її усвідомлену мету, обумовлену позитивною мотивацією, оптимальні засоби її досягнення, позитивний очікуваний результат на користь природного світу і прогнозування наслідків екологічних дій. Встановлено, що сутнісними необхідними і взаємообумовленими характеристиками екологічно доцільної поведінки як однієї з важливих усталених екологічних категорій є такі: інформаційна (когнітивна), ціннісно-мотиваційна та вчинково-діяльнісна (практична) складові.

В ході реалізації **другого завдання** було засвідчено, базисне психологічне підґрунтя екологічно доцільної поведінки дошкільників, яке

визначено їх особистісними утвореннями –пізнавальним, мотиваційним, вольовим та етико-моральним концептами. В процесі роботи було виокремлено такі важливі психологічні характеристики дошкільників як суб'єктів екологічної освіти, зокрема у процесі формування екологічно доцільної поведінки, як: потреба у пізнанні довкілля (соціального та природного), допитливість, емоційна чуйність, наявність емпатійних почуттів, здатність до співпереживання, до свідомого засвоєння моральних норм і правил екологічно доцільної поведінки, до рефлексії та оцінки власних дій (вчинків) та дій (вчинків) інших.

Екологічно доцільну поведінку дитини-дошкільника як провідне поняття дослідження визначено як свідому активність особистості у сфері гуманної взаємодії з природою, спрямовану на практичну реалізацію у діях і вчинках життєвих потреб, обумовлених моральними нормами та цінностями, особистісно значущими для дитини, що відповідають принципам і нормам життєдіяльності в умовах сталого розвитку і здійснюються в інтересах природного довкілля. Її компонентами є інтегрована сукупність пізнавального, емоційно-ціннісного та діяльнісно-вчинкового складників, а також низка відповідних системоутворювальних показників. Встановлено, що за сферами вияву екологічно доцільна поведінка становить інтегральну єдність трьох концептів: внутрішнього (потреби, мотиви, емоції, почуття, бажання, саморегуляція, самооцінка), які детермінують змістово-сміслову наповнення двох наступних концептів; зовнішнього (екологічні знання та уявлення про природу, норми та правила поведінки у найближчому природному середовищі, бачення екологічних проблем та способів їх розв'язання); діяльнісного (споглядання, спостереження, контактування, спілкування з природними об'єктами, дослідницька діяльність, конкретні дії та вчинки природодоцільного характеру тощо).

Виконання **третього завдання** дозволило здійснити дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку у педагогічному закладі вищої освіти в українському та зарубіжному науково-практичному доробку за відповідним алгоритмом (цільова, змістова, процесуально-діяльнісна та результативно-оцінна складові). З'ясування стану розробленості проблеми засвідчило актуальну й закономірну необхідність осучаснення та оптимізації цього напрямку професійної підготовки у контексті вимог екоцентричної парадигми, ідей освіти для сталого розвитку, освітніх інновацій XXI століття, потреби виховання екологічно зрілої та відповідальної особистості, починаючи з дошкільної освітньої ланки.

Для забезпечення методологічного синергізму у вивченні сутності досліджуваного явища – професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку як самодостатнього використано системний, синергетичний, особистісно-діяльнісний, аксіологічний, культурологічний, компетентнісний, середовищний і технологічний підходи у їх взаємозв'язку, взаємообумовленості та взаємозалежності.

Виконуючи **четверте завдання** було розроблено критерії (ціннісно-мотиваційний, інформаційно-знаннєвий, діяльнісно-практичний, рефлексивно-оцінний), відповідні показники та рівні готовності майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку (високий, середній, низький);

Для реалізації **п'ятого завдання** було обґрунтовано авторську концепцію професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дошкільників, до основних положень якої віднесено такі: в умовах ідеології сталого розвитку невід'ємною компонентою професійної підготовки майбутніх вихователів у педагогічному вишу має бути підготовка студентів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку; професійна підготовка студентів до формування екологічно доцільної поведінки дітей-дошкільників має спиратися на врахування базових і специфічних закономірностей, відповідних дидактичних принципів; розробка адекватного навчально-методичного забезпечення процесу професійної підготовки має здійснюватися за умови інтеграції і тісного переплетіння її мотиваційно-цільового, змістового, діяльнісно-практичного та оцінно-рефлексивного компонентів; використання інноваційних педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх вихователів має здійснюватися відповідно до мети, завдань, змісту і результату - забезпечення готовності до формування екологічно доцільної поведінки дошкільників; створення еколого-освітнього середовища має стати організаційно-змістовим чинником реалізації професійної підготовки майбутніх педагогів у досліджуваному напрямку на відповідних етапах навчання; ефективність та результативність системної професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дошкільників має залежати від запровадження низки чітко окреслених педагогічних умов.

Щодо **шостого завдання** було розроблено систему професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дошкільників, яку презентовано як об'єктивну цілісність пов'язаних і упорядкованих між собою необхідних і достатніх компонентів (*блоків*), обумовлених метою її функціонування, що реалізується за певних педагогічних умов через розроблений змістовно-технологічний контент і забезпечує прогнозований рівень готовності студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти до формування екологічно доцільної поведінки дітей-дошкільників. У структурі експериментальної системи виокремлено концептуально-цільовий (засадничий) блок – сукупність мети і завдань професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно-доцільної поведінки дошкільників, методологічних засад, закономірностей та принципів організації освітнього процесу; змістово-технологічний (стрижневий) блок - навчально-методичне забезпечення процесу підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти до вказаного сегменту професійної діяльності; оптимальний і доцільний баланс використання традиційних та інноваційних форм, методів і технологій цілеспрямованої освітньої роботи та відповідні етапи її розгортання у

створеному еколого-освітньому середовищі; оцінювально-результативний блок – компоненти і критерії готовності майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку, показники, за якими здійснювалося вимірювання кожного компонента, рівні розвитку готовності та висновки щодо результативного підсумку ефективності експериментальної системи професійної підготовки; діагностичний інструментарій, за допомогою якого діагностувався рівень готовності студентів до виховання екологічно доцільної поведінки дітей-дошкільників, оцінювалася його динаміка.

Виконуючи **сьоме завдання**, констатуємо наявну позитивну динаміку рівнів готовності майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дошкільників.

Якісний аналіз результативності запровадження експериментальної системи й статистична обробка даних, їх достовірність підтвердили наявність позитивних зрушень у формуванні готовності до досліджуваного сегменту професійної діяльності наприкінці формувального етапу експерименту.

Результати контрольного етапу дали підстави стверджувати розроблення і впровадження теоретико-методологічних і практичних засад системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно-доцільної поведінки дітей дошкільного віку виявилися ефективними.

Проведене дослідження не претендує на вичерпність. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у пошуку шляхів і засобів формування еколого-педагогічної готовності до формування екологічно доцільної поведінки дошкільників здобувачів рівня вищої освіти магістр, формування їхнього екологічно безпечного способу життя, професійно-творчого потенціалу у здійсненні майбутньої педагогічної діяльності з розв'язання проблеми виховання екологічної особистості.

Доповідь закінчено. Дякую за увагу.

Дисертантка відповіла на запитання.

Доктор педагогічних наук, професор Омельченко С. О.: У своєму дослідженні Ви спираєтеся на засади сталого розвитку. Розкрийте, будь ласка, поняття сталого розвитку і основні його ідеї.

Іванчук С.А.: Дякую за питання. Уперше термін «сталий розвиток» використано у виступі Гру Брутланда «Наше спільне майбутнє» під час Доповіді Міжнародної комісії з питань екології та розвитку ООН (1987 р.). У контексті доповіді це поняття тлумачилося як розвиток, що задовольняє потреби сучасності, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольнити власні потреби. Характеристиками освіти для сталого розвитку є: орієнтація процесу навчання на потреби реального життя й наявні життєві ситуації учнів; зв'язок навчання з реальним життям; відкритий характер навчання, повага до кожної думки; формулювання самими учнями життєвих і пізнавальних цілей, орієнтація їх на взаємозв'язок індивідуальних, колективних цілей із суспільними, загальнолюдськими цінностями; оцінка

результатів кожного, але без порівняння з результатами інших. Важливо, що освіта для сталого розвитку повинна мати міждисциплінарний характер (інтеграційний), спрямований на комплексне розв'язання низки проблем економічного розвитку. З цього випливає ще одна характеристика освіти для сталого розвитку – її включення та інтеграція в різні галузі, на різних етапах виховання та розвитку, взаємопроникнення в різні сектори (соціальний, економічний, екологічний).

Доктор педагогічних наук, професор Набока О. Г.: На чому саме, на Ваш погляд, треба зацентувати більшу увагу у вивченні сутності екологічно доцільної поведінки особистості, у тому числі й дошкільної?

Іванчук С.А.: Дякую за питання. Аналіз психолого-педагогічних досліджень уможливив узагальнення позицій учених щодо потрактування поняття «екологічно доцільна поведінка». На наш погляд, екологічно доцільну поведінку особистості можна розглядати як інтегроване багатовекторне утворення, оптимальне функціонування якого відбувається у цілісному відносно завершеному системному контексті соціоприродних взаємозв'язків «мета – мотив (потреба) – ставлення – поведінка (дії та вчинки) – результат».

Доктор педагогічних наук, професор Панасенко Е.А.: Чи є реальні переваги в українському досвіді формування ЕДП дошкільників у порівнянні із зарубіжним?

Іванчук С.А.: Дякую за питання. Дозвольте відповісти. У вітчизняній та зарубіжній педагогічній науці й освітній практиці накопичено певний досвід формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку.

Підкреслимо *сутнісні ознаки* вітчизняного досвіду: пріоритетами у формуванні екологічно доцільної поведінки дошкільників є орієнтація на співпричетність до краси та неповторності природного світу, морально-ціннісну та естетичну спрямовану взаємодію з природним довкіллям, емоційно-чуттєве переживання екологічно виправданих вчинків;

поєднання природоохоронної та природовідтворювальної діяльності у ставленні та поведінці в природному середовищі;

включення екологічного контенту дитячої поведінки у всі напрями та складові освітнього процесу дошкільного закладу.

Доктор педагогічних наук, професор Хіжняк І. А.: Які психологічні новоутворення є необхідними передумовами для формування саме доцільності екологічної поведінки дітей дошкільного віку?

Іванчук С.А.: Дякую. Дозвольте відповісти. Важливішими новоутвореннями дошкільного дитинства є виникнення довільної усвідомленої поведінки, поява первинних засад особистої самосвідомості (дитина проходить шлях від «Я сама», від відділення себе від дорослого до відкриття свого внутрішнього життя). У дошкільному віці вперше перед дитиною постає питання, як треба себе поводити, тобто виникає первинний образ власної поведінки, що виконує роль регулятора. Дитина вибудовує свою

поведінку, порівнюючи її зі зразком. Порівняння з ним і є усвідомленням власної поведінки і ставлення до неї з погляду зразка.

Кандидат педагогічних наук, доцент Дронова О.О.: У своїй доповіді ви використовуєте технологію «педагогіка емпauerменту». Розкрийте сутність педагогіки емпauerменту. Яка функція педагога?

Іванчук С.А.: Дякую за питання. У перекладі з англійської немає чіткого перекладу. Але ми можемо потрактувати емпauerмент як надихання на дії, мотивація. Послідовність кроків за емпauerмент-педагогікою із залученням дітей до «дій» сприятиме творчим проявам студентів і відсутності в них обмеженого сприймання інформації. Побудова виховної роботи на засадах емпauerменту вимагає використання таких методів і прийомів, які стимулюватимуть до самостійного аналізу отриманої інформації, мотивуватимуть до пошуку шляхів розв'язання поставленого завдання, аналізу отриманих результатів для визначення нових цілей і завдань.

Роль педагога у педагогіці емпauerменту: лідера, носія інформації, радника, організатора, наставника, помічника, експерта.

Доктор педагогічних наук, професор Вікторенко І.Л.: Якими критеріями Ви користувалися при доборі інноваційних технологій та їх реалізації під час запровадження експериментальної системи професійної підготовки?

Іванчук С.А.: Дякую за питання. Критеріями вибору інноваційних технологій на підставі аналізу наукових джерел та власного практичного досвіду було обрано такі:

відповідність вимогам часу, цільова відповідність технології означеним завданням професійної підготовки;

домінування активних (інтерактивних) методів і засобів навчання, наявність в її механізмах та структурі надихання на дії, активної комунікації суб'єктів освітнього процесу;

орієнтація на активну екологічну практичну діяльність;

можливості створення емоційно-сприятливого психологічного клімату, моделювання еколого-педагогічної діяльності в дошкільному закладі,

реалізації професійно-особистісних запитів і очікувань студентів, дієвого перетворення екологічних цінностей і смислів у професійно-життєві цілі, мотиви, потреби, вчинки майбутніх вихователів.

Доктор педагогічних наук, професор Співак Я.О.: Для досягнення мети впровадження системи Вами було розроблено постійно діючий семінар «Підготовка майбутніх вихователів до формування ЕДП дітей дошкільного віку». Що уможливило реалізацію змісту семінару в процесі роботи зі здобувачами вищої освіти.

Іванчук С.А.: Дякую. Дозвольте надати відповідь. Для реалізації змісту семінару ми впроваджували різноманітні форми роботи. Найефективнішими та найцікавішими для студентів були гостьові лекції, тренінги, ворк-шопи, модеративні семінари та інтерактивні вправи.

Кандидат педагогічних наук, доцент Кахіані Ю.В.: На Ваш погляд, які форми й методи експериментального навчання виявилися для студентів найбільш цікавими та бажаними і приносили найбільше задоволення у досягненні конкретних цілей заняття?

Іванчук С.А.: Дякую за запитання. Багато цікавих форм і методів було проведено. Наведемо приклад одного з проєктів «Третя планета від Сонця».

Для того, щоб привернути увагу молоді на проблеми, що відбуваються на Землі, ми вирішили створити сторінку в Інстаграм нашої планети. Разом зі студентами ми розробили дописи, які демонстрували «біль» Планети (забруднення вод, глобальне потепління, занедбаність територій тощо) та ті моменти, які їй надають натхнення (озеленення територій, небайдужі люди, сортування сміття тощо).

Родзинкою стало те, що стенд був мобільним, і будь хто з охочих (чи студент, чи викладач) міг розробити за зразком свій допис і «оновити» стрічку соціальної мережі.

Доктор педагогічних наук, професор Саяпіна С.А.: Визначте, будь ласка, Вашу позицію стосовно розглядання ЕДП дошкільників за сферами її вияву у реальному житті та в освітньому процесі.

Іванчук С.А.: Дякую за запитання. За сферами вияву екологічно доцільну поведінку тлумачимо як інтегральну єдність трьох концептів: внутрішнього (потреби, мотиви, емоції, почуття, бажання, саморегуляція, самооцінка), які детермінують змістово-сміслову наповнення двох наступних концептів; зовнішнього (екологічні знання та уявлення про природу, норми та правила поведінки у найближчому природному середовищі, бачення екологічних проблем та способів їх розв'язання); діяльнісного (споглядання, спостереження, контактування, спілкування з природними об'єктами, дослідницька діяльність, конкретні дії та вчинки природодоцільного характеру тощо).

Доктор педагогічних наук, професор Стешенко В.В.: У своєму дослідженні ви запропонували ґрунтовні теоретико-методологічні засади вирішення вашої проблеми. Яким чином було реалізовано технологічний підхід в реалізації завдань.

Іванчук С.А.: Дякую Дозвольте надати відповідь. Технологічний підхід у підготовці майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дошкільників можна позиціонувати як гнучке керування освітнім процесом на відповідних етапах експериментальної роботи з метою гарантованого досягнення проміжних та кінцевих результатів за допомогою адекватно обраних технологій. Домінантними в контексті нашого дослідження

вважаємо технології проєктного, діалогового, інтерактивного навчання, педагогіку емпайерменту.

Старший викладач Міхєєва О.І.: З якими труднощами Ви стикалися під час організації екологічно-активного етапу експериментальної роботи?

Іванчук С.А.: Дякую за запитання. Спочатку епідемія ковід-19 та карантинні обмеження, а потім повномасштабне вторгнення країни-агресора завадили нам проводити активні види діяльності. Але ми не опускали рук і продовжували розробляти проєкти, писати екологічні казки, створювати еко плакати, буклети та пам'ятки для батьків.

Голова засідання – доктор педагогічних наук, професор, ректор ДДПУ Світлана Омельченко запропонувала розпочати обговорення результатів дослідження Іванчук Сабіни Айдинівни.

У процесі обговорення **ВИСТУПИЛИ:**

Офіційний рецензент Курінна Світлана Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти.

Проблема, яку досліджувала Іванчук С. А. на сьогоднішній день є об'єктивною потребою сучасного українського суспільства у вихованні підростаючого покоління та запитамі суспільства на високопрофесійних фахівців дошкільної освіти, що мають високий рівень готовності до виховання екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку як способу життєдіяльності в умовах сталого розвитку України в період інтеграції в європейський освітній простір.

Сабіна Айдинівна достатньо обґрунтовує актуальність обраної теми, зазначаючи зокрема, що в умовах глобальної екологічної кризи відбувається поступова трансформація суспільної свідомості, перехід від «споживацько-прагматичного» ставлення до довкілля у бік активної діючої екогуманістичної позиції, здійснення природодоцільної діяльності, а також наявність значної кількості документів нормативно-правового забезпечення екологічної освіти України.

Аналіз великої кількості наукових досліджень у обраному проблемному полі привів авторку до висновку, що базисним психологічним підґрунтям екологічно доцільної поведінки дошкільників є визначені вченими такі їх особистісні утворення – пізнавальний, мотиваційний, вольовий та етико-моральний концепти, що формування екологічно доцільної поведінки в українських та зарубіжних дошкільних закладах відзначається проникненням ідей сталого розвитку та екологічної етики у цільовий, змістовий та діяльнісний контенти, різноманітністю методологічних підходів, напрямів, форм, методів, технологій, способів організації, залученням родини та спільноти до процесу виховання у дитини правил та норм дбайливого та відповідального ставлення до природного довкілля. До того ж готовність

майбутніх вихователів до вирішення зазначеної проблеми на сьогодні залишається не вирішеною.

Також наголошую, що Іванчук Сабіни Айдинівни слушно виокремлює невирішені протиріччя у практиці функціонування дошкільної освіти в Україні між запитами на високопрофесійних фахівців дошкільної освіти, що мають високий рівень екологічної свідомості, сформовану систему екологічних цінностей, усвідомленням майбутніми вихователями ролі та значущості екологічної освіти, необхідністю підготовки нового покоління кадрів для закладів дошкільної освіти з високим рівнем готовності до виховання екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку та відсутністю системної організації її формування у процесі професійної підготовки.

Структура дослідження відповідає вимогам МОН України: дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел (820 найменування, із них 29 – іноземною мовою).

Дослідження характеризується науковою новизною (*обґрунтовано* концептуальні засади професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку; *розроблено* систему професійної підготовки у складі таких блоків – концептуально-цільовий, змістово-технологічний, оцінювально-результативний, *визначено* педагогічні умови її реалізації (забезпечення усталеної позитивної мотивації майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до професійної діяльності, спрямованої на формування екологічно доцільної поведінки дітей-дошкільників; створення необхідного навчально-методичного забезпечення шляхом удосконалення та реалізації еколого-педагогічного потенціалу циклу фахових освітніх компонентів, модернізації змісту педагогічних практик, упровадження постійно діючого семінару-практикуму з підготовки майбутніх вихователів до формування ЕДП дітей дошкільного віку; організація та підтримка синергійного та інноваційного еколого-освітнього середовища; здійснення партнерської взаємодії учасників освітнього процесу на рівні «суб'єкт-суб'єктних» стосунків в означеному сегменті професійної підготовки – «особистість (студент) – докільця – особистість (викладач)»; використання сучасних інноваційних форм, методів, засобів і технологій навчання, спрямованих на формування готовності до оволодіння теоретико-практичним досвідом формування ЕДП дітей-дошкільників); апробовано й експериментально перевірено її ефективність; уведено до наукового обігу поняття «система професійної підготовки майбутніх вихователів до виховання ЕДП дітей-дошкільників»; «готовність майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки у дітей дошкільного віку».

Матеріали дослідження можуть бути використані в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців спеціальності 012 Дошкільна освіта, у науково-педагогічній підготовці здобувачів фахової передвищої та вищої освіти, а також у системі підвищення кваліфікації фахівців та самоосвітній діяльності

студентів закладів фахової передвищої та вищої освіти України, при підготовці до написання курсових та кваліфікаційних наукових робіт різного рівня з проблеми формування екологічної компетентності в процесі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

До найбільш вагомих теоретико-практичних результатів дослідження С. А. Іванчук відносимо такі:

1. На підставі аналізу науково-педагогічних джерел визначено екологічно доцільну поведінку як науковий феномен, з'ясовано доцільність формування екологічної поведінки у дошкільників, встановлено сутнісні характеристики екологічно доцільної поведінки як однієї з важливих усталених екологічних категорій.

2. Авторка досить повно дослідила проблему підготовки майбутніх вихователів ЗДО у контексті екологізації освіти. Нею з'ясовано стан розробленості проблеми, що засвідчило актуальну й закономірну необхідність осучаснення та оптимізації цього напрямку професійної підготовки у контексті вимог екоцентричної парадигми, ідей освіти для сталого розвитку, освітніх інновацій XXI століття, потреби виховання екологічно зрілої та відповідальної особистості, починаючи з дошкільної освітньої ланки.

3. У дисертації оновлено трактування готовності майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку і схарактеризовано як професійно-особистісне цілісне інтегративне новоутворення, що характеризується наявністю сформованих (привласнених) мотиваційно-ціннісних диспозицій, когнітивно-інтелектуальних характеристик, поведінкових патернів і рефлексивно-оцінних дій, що виявляють себе у здатності суб'єкта професійної діяльності до ефективного формування означеного сегменту життєдіяльності дошкільників.

4. Особливої уваги заслуговує розроблена дисертанткою система професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку, яку презентовано як об'єктивну цілісність пов'язаних і упорядкованих між собою необхідних і достатніх компонентів (блоків), обумовлених метою її функціонування, що реалізується за певних педагогічних умов через розроблений змістовно-технологічний контент і забезпечує прогнозований рівень готовності студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти до формування екологічно доцільної поведінки дітей-дошкільників.

5. Вражає висвітлення ходу впровадження запропонованої експериментальної системи професійної підготовки через реалізацію обґрунтованих педагогічних умов: забезпечення усталеної позитивної мотивації майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до професійної діяльності, спрямованої на формування екологічно доцільної поведінки дітей-дошкільників; створення необхідного навчально-методичного забезпечення шляхом удосконалення та реалізації еколого-педагогічного потенціалу циклу фахових освітніх компонентів, модернізації змісту педагогічних практик, упровадження постійно діючого семінару-практикуму «Підготовка майбутніх вихователів до формування ЕДП дітей дошкільного віку»; організація та

підтримка синергійного та інноваційного еколого-освітнього середовища; здійснення партнерської взаємодії учасників освітнього процесу на рівні «суб'єкт-суб'єктних» стосунків в означеному сегменті професійної підготовки – «особистість (студент) – довілля – особистість (викладач)»; використання сучасних інноваційних форм, методів і технологій навчання, спрямованих на формування готовності до оволодіння теоретико-практичним досвідом виховання ЕДП дітей.

6. Запропонована система виявилася достатньо ефективною, як показує аналіз дослідно-експериментальної роботи (п.п. 4.3, сс. 482–501), відображають педагогічні цілі, завдання, пріоритети, специфіку ефективності системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку.

На кожному етапі дослідно-експериментальної роботи авторка аналізувала зміст, методи, форми навчальної роботи, результати зрізів, робила відповідні корекції. Кожний етап забезпечувався навчально-методичними матеріалами, діагностичними методиками, зокрема й авторськими.

Аналіз дисертації засвідчує, що поставлені завдання вирішено, мету наукового пошуку досягнуто. Зміст дослідження свідчить про глибоке володіння здобувачкою проблемами вищої педагогічної освіти. Достовірність результатів забезпечено опорою на наукову теорію та методологію: філософські положення про єдність теорії і практики, взаємозумовленість та взаємозв'язок об'єктивних та суб'єктивних чинників у формуванні особистості майбутнього вихователя дошкільної освіти. Дисертаційна робота містить нові наукові положення, що сприяють підвищенню якості підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в контексті входження України до світової спільноти дошкілля.

Основні теоретичні та практичні положення дисертаційної роботи оприлюднювались на науково-практичних конференціях різного рівня, їх висвітлено у 28 одноосібних публікаціях.

Разом із загальною позитивною оцінкою дисертаційної роботи висловлюємо такі зауваження й побажання:

1. Розглядаючи проблему підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки у дітей дошкільного віку (с. 166) ви використали ті документи, які на сьогодні втратили чинність, пропоную переглянути та зменшити кількість законів та законних актів, за якими працює система вищої та дошкільної освіти.

2. Із опису педагогічного експерименту не зрозуміло, як відбувалося формування ЕГ та КГ, за якими критеріями відбиралися респонденти. Крім того, на початку педагогічного експерименту доцільно було б довести математичну подібність ЕГ та КГ, а не лише підтверджувати статистичну відмінність контрольної та експериментальної груп на контрольному етапі експерименту.

3. Вважаємо некоректно сформульованим результат практичного впровадження системи (с. 315): «готовність майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку», – адже

результати контрольного дослідження засвідчили підвищення рівня готовності вихователів до формування екологічно доцільної поведінки на 20% і більше відсотків, тому і результатом має буде «підвищення рівня готовності вихователів...».

4. Звернути увагу на список використаних джерел. Розуміємо, що дисертантка розпочала роботу 5 років назад, і робота над теоретичною складовою відбувалася ще до війни, але все ж таки потрібно переглянути цей список. Опрацювати та розширити перелік зарубіжних публікацій.

Загальний висновок. Дисертація Іванчук С. А. «Теорія та практика професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку» відповідає пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, що дає підстави для присудження Іванчук Сабіні Айдинівни наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальностей 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти і 13.00.08 – дошкільна педагогіка.

Офіційний рецензент Гаврілова Людмила Гаврилівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії та практики початкової освіти.

У дисертаційній роботі С. Іванчук вивчається актуальна в сучасних умовах розвитку суспільства наукова проблема. Актуальність дослідження детермінована об'єктивною потребою сучасного українського суспільства у вихованні дітей та молоді, які здатні до відповідальної свідомої життєдіяльності у природному довкіллі; запитами суспільства на високопрофесійних фахівців дошкільної освіти, що мають високий рівень екологічної свідомості, сформовану систему еколого-етичних цінностей, високий рівень готовності до виховання екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку як способу життєдіяльності в умовах сталого розвитку. У ракурсі зазначеного, дисертаційне дослідження відповідає параметрам новизни та необхідного внеску в теорію та практику педагогічної науки.

Той факт, що дослідження є складовою частиною комплексного дослідження кафедри дошкільної освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» та пов'язана з основним напрямом її роботи також свідчить на користь актуальності обраної проблеми сучасної педагогіки. Тему дисертації затверджено Вченою радою Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 7 від 27.02.2020).

Аналіз рукопису дисертації та змісту публікацій здобувачки, зокрема, текстів монографії та фахових статей, дають змогу дійти висновку щодо наукової обґрунтованості і вірогідності представлених результатів.

Вдалих вибір теми дисертації, опрацювання та обґрунтування понятійного апарату, кваліфіковано сформульовані мета, завдання та наукова новизна дослідження вказують на спроможність автора до глибокого аналізу стану розробленості проблеми та розв'язання висунутих завдань.

На позитивну оцінку заслуговує уведені до наукового обігу поняття «система професійної підготовки майбутніх вихователів до виховання ЕДП дітей-дошкільників»; «готовність майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки у дітей дошкільного віку», крім того науковицею визначено провідне поняття дослідження «екологічно доцільна поведінка дитини-дошкільника» як свідомо активність особистості у сфері гуманної взаємодії з природою, спрямована на практичну реалізацію у діях і вчинках життєвих потреб, обумовлених моральними нормами та цінностями, особистісно значущими для дитини, що відповідають принципам і нормам життєдіяльності в умовах сталого розвитку і здійснюються в інтересах природного довкілля.

Загалом позитивно дисертаційну роботу Сабіни Іванчук, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та дискусійні положення:

1. Вважаємо за необхідне виставити посилання на всіх авторів, які названі у вступі та інших підрозділах роботи. Крім того, слід привести у відповідність зі згадуваними прізвищами список джерел, який за сучасними вимогами має вміщувати лише ті джерела, які згадуються в роботі.

2. Слід переглянути завдання дослідження, оскільки вони не узгоджені зі змістом роботи.

3. Вважаємо за доцільне розширити перелік вітчизняних та зарубіжних документів щодо сталого розвитку, оскільки авторка роботи спирається на матеріали минулих років.

4. Вважаємо за необхідне додати більше узагальнень в теоретичні розділи роботи, оскільки аналіз літератури та наявного досвіду обмежується констатацією (наводяться визначення різних авторів, незрозуміло, яким саме авторка надає перевагу).

5. Список літератури налічує більше 800 джерел, проте вимагає суттєвого видозмінення: замало іноземних джерел (біля 30, при цьому лише 3 із них видані після 2014 року, що засвідчує недостатнє висвітлення сучасного зарубіжного теоретичного і практичного досвіду), серед інших джерел багато російських авторів, крім того замало сучасних наукових розвідок.

6. Вважаємо доцільним представити певну частину теоретичного матеріалу у вигляді інфографіки, зокрема компонентний склад ключових понять, що полегшило б сприймання наукового тексту, увиразнило його цілісність.

Висловлені зауваження істотно не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Іванчук Сабіни Айдинівни на тему «Теорія та практика професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку», яка відповідає вимогам, що висувують до такого виду наукових робіт, і може бути рекомендована до захисту.

Офіційний рецензент Бескорса Олена Сергіївна, доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та практики початкової освіти.

Проблема, досліджувана в роботі, що представлена на рецензування, є надзвичайно актуальною з кількох міркувань. По-перше, питання екології, зміни клімату та сталого розвитку є широко обговорюваними світовими організаціями, зокрема, й тими, що займаються вирішенням проблеми екологічного виховання здобувачів різних освітніх рівнів. По-друге, формування екологічно доцільної поведінки дітей є одним із напрямів виховання громадянина всесвіту (global citizen), які глибоко усвідомлюють вплив власних дій на кліматичні глобальні зміни, розуміють можливість локальних проблем спричинювати глобальні катастрофи. По-третє, питання екологічно доцільної поведінки та сталого розвитку безпосередньо корелює з пріоритетними напрямками освітньої діяльності в Європейському Союзі. Зокрема, видані Радою Європи, Рекомендації щодо стимулювання навчання для зеленого переходу та стійкого розвитку наголошують на необхідності забезпечити учнів усіх вікових категорій можливістю отримувати інформацію щодо кліматичних змін та сталого розвитку, яка мають стати частиною навчальних програм та планів. Із огляду на те, що Україні надано офіційний статус кандидата для вступу до Європейського Союзу євроінтеграційні процеси в країні мають бути інтенсифіковані та передбачати рух освіти і науки до європейських стандартів. Усе це дає нам підстави стверджувати, що досліджувана проблема є своєчасною та відповідає гострим потребам сучасності.

Аналіз тексту дисертаційної роботи свідчить про науково обґрунтований підхід авторки до проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку: не викликає сумніву чіткість визначення наукового апарату, у якому сформульовані об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження. Чітко вибудованою є концепція дослідження, що складається з методологічного науково-теоретичного та технологічного концептів. Цілком виправданим є комплекс методів дослідження, до якого увійшли теоретичні, емпіричні та статистичні. Дисертанткою розкрито наукову новизну, теоретичну і практичну значущість одержаних результатів. Їй вдалося виділити низку суперечностей між вимогами суспільства до професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти та результатами їхньої професійної підготовки в закладах вищої освіти України.

Відповідно до теми та мети авторкою реалізовано наступні завдання дослідження, що відповідають логіці розгортання наукового пошуку, а саме: на підставі аналізу філософської, соціологічної, психолого-педагогічної літератури розкрити структурно-змістову сутність екологічно доцільної поведінки як наукового феномену; схарактеризувати сутнісні ознаки екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку та сучасний досвід її формування в освітньому процесі закладів дошкільної освіти; з'ясувати стан досліджуваності проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів до

формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку; визначити критерії, показники, та рівні професійної готовності майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку; обґрунтувати концептуальні засади професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку; розробити систему професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку та обґрунтувати педагогічні умови її реалізації в освітньому процесі вишу; експериментально перевірити ефективність системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку.

Проведена експертиза виконаних завдань переконливо доводить, що відповідно до першого завдання авторці вдалося представити уточнений зміст поняття екологічно доцільної поведінки та схарактеризувати його структуру, що базується на ґрунтовному аналізі філософської, соціологічної, психолого-педагогічної літератури. На схвалення заслуговує джерельна база, яку авторка залучила для побудови теоретичного підґрунтя дослідження.

Особливої уваги заслуговує проведений аналіз досвіду формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку, що відповідає другому завданню дослідження. В основу аналізу досвіду покладено кращі ідеї класичної спадщини виховання екологічної особистості іноземної та вітчизняної педагогічної практики.

Обґрунтовуючи під час вирішення третього завдання стан досліджуваності проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку, авторкою цілком доцільно здійснено аналіз нормативно-правових та законодавчих документів, що дозволило їй пріоритетувати напрями дослідження та вибудувати його концепцію. Окрім того, у межах виконання цього завдання представлено розгляд наукових доробок, що уможливило окреслити певне коло суперечностей: між вимогами до екологізації професійної підготовки майбутніх вихователів в умовах ЗВО і недостатньою увагою до її науково-практичного забезпечення; між зростанням потреби в запровадженні науково-методичної системи підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дошкільників та недостатнім рівнем її теоретико-методологічного обґрунтування й організаційно-технологічного забезпечення. Проведення теоретико-експериментального дослідження дозволило вирішити ці суперечності.

Згідно четвертого завдання визначено критерії, показники, та рівні професійної готовності майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку. Слід відзначити, що уточнені критерії та показники відповідають змісту виділених компонентів ключового поняття дослідження «готовність майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку», а саме: аксіологічному (ціннісно-мотиваційний критерій), когнітивному

(інформаційно-знаннєвий критерій), поведінковому (діяльнісно-практичний критерій), особистісному (рефлексивно-оцінний критерій).

Високої оцінки вартує теоретичне розроблення системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку. Представлена в роботі система є цілком логічною, містить три блоки (концептуально-цільовий, змістово-технологічний, оцінювально-результативний блок). Методологічною основою розробленої системи слугує широкий спектр наукових підходів, добір яких дозволив детермінувати і регламентувати перебіг процесу професійної підготовки майбутніх фахівців до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку. На схвалення заслуговує й визначення педагогічних умов, спрямованих на підвищення ефективності реалізації розробленої системи. Особливо хотілося б наголосити на другій умові реалізації розробленої авторкою системи, сутність якої полягає в створенні необхідного навчально-методичного забезпечення шляхом удосконалення та реалізації еколого-педагогічного потенціалу циклу фахових навчальних дисциплін, упровадження постійно діючого семінару-практикуму «Підготовка майбутніх вихователів до формування ЕДП дітей дошкільного віку», модернізації в цьому контексті еколого-педагогічного змісту педагогічних практик. Саме ця умова, на нашу думку, має значний потенціал підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку, оскільки вона дозволила виділити інтегративні зв'язки в змісті введеної навчальної дисципліни, що дозволяє майбутнім фахівцям наскрізно впроваджувати ідеї екологічного навчання під час здійснення освітньої діяльності в закладах дошкільної освіти.

Заслуговує також на схвалення експериментальна частина дослідження, що відображено в сьомому завданні, зокрема розроблений комплекс діагностичних методів, що дозволив визначити рівень сформованості готовності майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку. Застосовані статистичні методи підтверджують ефективність розробленої системи формування досліджуваного педагогічного явища.

Результати педагогічного експерименту ілюструються численними таблицями та рисунками, які суттєво доповнюють зміст дисертаційної роботи.

У загальних висновках дисертантка за результатами виконання кожного завдання дала ґрунтовні відповіді та зробила наукові узагальнення.

Основні положення та результати дослідження пройшли апробацію шляхом представлення на науково-практичних конференціях різного рівня та відображені у 28 наукових і навчально-методичних публікаціях авторки.

Отже, загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, відзначаючи її актуальність, ґрунтовність, спробу здійснити комплексне дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку.

1. Актуальність наукового дослідження стала більш переконливою, якщо б авторка проаналізувала сучасні документи, видані Європейською

Комісією і Радою Європи, що висвітлюють шляхи підтримки Зеленого курсу системи освіти. До таких документів можна віднести: 1) European Green Deal Communication (2019) – Європейський зелений курс; 2) Council Recommendation on learning for the green transition and sustainable development (2022) – Рекомендація щодо стимулювання навчання для зеленого переходу та стійкого розвитку. Це також підсилило нормативно-правове підґрунтя щодо вирішення досліджуваної проблеми та дозволило виконати рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо впровадження європейських принципів, підходів і практик у освітню діяльність та наукові дослідження, у тому числі під час підготовки дисертаційних робіт.

2. Під час аналізу іноземного досвіду С. А. Іванчук приділила значну увагу висвітленню організаційно-методичних аспектів екологічного виховання дітей дошкільного віку (підрозділ 1.3). Проте, на нашу думку, дослідниці варто було б глибше проаналізувати європейські здобутки і позитивні практики, що безпосередньої стосуються професійної підготовки майбутніх вихователів у напрямі екологічного виховання дітей.

3. Наступне зауваження тісно пов'язане з попереднім, оскільки базується на європейському досвіді. Наприклад, сучасною тенденцією у підготовці майбутніх вихователів та вчителів до здійснення екологічного виховання є широка реалізація принципу візуалізації, у тому числі цифрової візуалізації з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Використання цифрових освітніх ресурсів, що висвітлюють екологічні та кліматичні проблеми, вважаються ефективними через їхню здатність впливати на емоційне сприйняття та ставлення до цих проблем і в подальшому впливати на поведінку особистості.

4. У розділі 4.2, присвяченому практичній реалізації розробленої системи, слід було б окреслити роль цифрових технологій, окрім етапу методично-організаційної підготовки викладачів до освітньої роботи з майбутніми вихователями на платформах Zoom, Google Meet, оскільки основна частина проведення педагогічного експерименту припала на період карантину, спричиненого пандемією Covid-19.

5. У належній якості професійної підготовки майбутніх вихователів, зацікавлене широке коло стейкхолдерів, тому вважаємо за необхідне в розробленій системі наголосити, що потреба в модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців, зумовлена соціальним запитом суспільства на підготовку висококваліфікованого фахівця зі сформованою готовністю до формування екологічно доцільної поведінки дітей молодшого дошкільного віку,.

6. На схвалення заслуговує розроблена авторкою система професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку, яка має комплексне та цілісне представлення, що базується на результатах теоретичних розвідок. Однак, поняття системи характеризується наявністю зв'язків та впорядкованістю її компонентів, тож бажано було б також схематично підсилити ці зв'язки. У складі змістово-технологічного блоку виділено три етапи (екологічно-

активний, пізнавально-діяльнісний, екологічно-активний), у тексті дисертаційної роботи надано інформацію щодо того, яким методам та формам роботи надавалася перевага на кожному з етапів, однак це не реалізовано в схематичному представленні системи.

Висловлені зауваження істотно не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Іванчук Сабіни Айдинівни на тему «Теорія та практика професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку», яка є завершеним, самостійно виконаним дослідженням і може бути рекомендована до розгляду у спеціалізованій вченій раді для допуску до захисту на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальностей 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, 13.00.08 – дошкільна педагогіка.

Доктор педагогічних наук, професор Хіжняк І. А.: Актуальність проблеми дисертаційного дослідження Іванчук Сабіни Айдинівни, присвяченого професійній підготовці майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку не викликає сумнівів. Упроваджені результати відповідають новій освітній парадигмі та дозволяють майбутнім фахівцям дошкільної освіти визначити для себе необхідні умови професійного розвитку та успішної реалізації професійних функцій, а також сприяють розвитку системи професійних уявлень, професійних установок, професійних цінностей, професійних інтересів і почуттів, які за своєю сутністю визначають хід становлення професійної свідомості.

Тому я вважаю, що дисертаційна робота, по-перше, є актуальною, по-друге, містить важливі наукові результати, по-третє, є самостійним, завершеним дослідженням, що відповідає вимогам щодо наукових досліджень такого рівня. Пропоную рекомендувати цю дисертаційну роботу для представлення в спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій.

Доктор педагогічних наук, професор Набока О. Г.: Дисертація й репрезентовані результати дослідження справляють позитивне враження. Сабіна Айдинівна володіє методологією дослідження. Спостерігається чіткість у визначенні об'єкта, предмета і мети дослідження. Не викликає сумніву розроблена дисертанткою система професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку. Обґрунтовано доцільність практичного використання отриманих результатів дослідження. Окремо хочу наголосити на науковій достовірності результатів дослідження. Роботу можна рекомендувати до захисту.

Доктор фізико-математичних наук, професор Чайченко С. О.: Дисертанткою було проаналізовано велика кількість наукових джерел педагогічного, методологічного, психологічного, філософського напрямів. Дослідження ґрунтується на потужному методологічному інструментарії. Розроблено і упроваджено постійно діючий семінар-практикум «Підготовка майбутніх вихователів до формування ЕДП дітей дошкільного віку». Зроблене

дослідження за своїм змістом розкриває теоретичний та практичний досвід професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей, є цікавою й актуальною науковою працею. Роботу можна рекомендувати до захисту.

Доктор педагогічних наук, професор Стешенко В.В.: Я був рецензентом монографії Сабіни Айдинівни. Дисертаційне дослідження присвячено актуальній проблемі сьогодення. У роботі представлені дуже потужні методологічні підходи до процесу професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки у дітей дошкільного віку та можливості їх реалізації. Вибір означених наукових підходів обумовлений їхньою компліментарністю і тим, що аксіологічний, культурологічний, компетентнісний підходи дозволили виявити провідні сутнісні риси процесу підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей, а системний, синергетичний, особистісно-діяльнісний, технологічний, середовищний сприяли розробці та реалізації адекватної системи формування готовності студентів до роботи у досліджуваному напрямку. Роботу можна рекомендувати до захисту.

Іванчук Сабіна Айдинівна висловила подяку рецензентам та усім виступаючим за уважне, критичне й принципове ставлення до представленої дисертаційної роботи, за позитивну оцінку наукової праці і запевнила, що пропозиції колег будуть ретельно проаналізовані і враховані у доопрацюванні дисертації.

На основі обговорення дисертаційної роботи Іванчук С.А. члени розширеного фахового семінару кафедри дошкільної освіти дійшли наступного висновку.

ВИСНОВОК:

розширеного фахового семінару кафедри соціальної роботи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» про докторську дисертацію **Іванчук Сабіни Айдинівни «Теорія та практика професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку»**, поданої на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти та спеціальністю 13.00.08 – дошкільна педагогіка.

Дисертаційна робота **Іванчук Сабіни Айдинівни «Теорія та практика професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку»**, виконана на високому теоретичному та практичному рівні, має наукову новизну дослідження, яка є беззаперечною й очевидною. Автором комплексно й системно розглянуто наукову проблему професійної підготовки майбутніх вихователів до

формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку, яка до цього часу не була предметом спеціального дослідження на методологічному, теоретичному й прикладному рівнях. Дисертаційна робота Іванчук Сабіни Айдинівни є самостійним і завершеним дослідженням актуальної наукової проблеми, має цілісний характер, відповідає вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. № 1197.

Тему затверджено Вченою радою ДДПУ протокол № 7 від 27.02.2020 року.

Актуальність дослідження. Екологічна якість життя на екологічно вигідних і довгострокових засадах – нагальна потреба сучасної світової спільноти. В умовах глобальної екологічної кризи відбувається поступова трансформація суспільної свідомості, перехід від «споживацько-прагматичного» ставлення до довкілля у бік активної екогуманістичної позиції, здійснення природоцільної діяльності. У політичних, суспільних і наукових колах активно обговорюється проблема нової ролі та статусу освіти, зокрема вищої, кардинальної зміни її курсу у напрямку екологізації на рівні пріоритетного завдання державної освітньої політики, спрямованої на змінення свідомості, поведінки, професійної діяльності і загалом екологічно безпечного способу життя кожної особистості.

Важливим завданням сучасної вищої освіти є формування екологічно розвиненої особистості, здатної реалізувати ідеї сталого розвитку, досягти різноманіття та складності зв'язків природних, соціальних і моральних процесів, знаходити своє місце в світі, адекватно реагувати на зміни в житті та оцінювати наслідки своєї діяльності, приймати усвідомлені, відповідальні, вмотивовані рішення у триаді відносин «природа – людина - суспільство»

Формування готовності студента – майбутнього фахівця дошкільної освіти – до активної діяльності щодо збереження природного світу в несприятливому екологічному середовищі, до екологічно доцільної діяльності, здійснюваної в контексті сталого розвитку природи і суспільства, є одним із визначальних завдань вищої школи в сучасних умовах екологічно небезпечного життя. Така готовність майбутнього спеціаліста є проявом професійно-екологічної культури – особистісної якості, що віддзеркалює його здатність відповідально та сумлінно ставитися до навколишнього середовища, користуватися набутими екологічними знаннями, уявленнями і вміннями в професійній діяльності, діяти у межах усвідомлення самоцінності біосфери та людського життя, і дитячого зокрема; характеризує сутність екологічно доцільної поведінки особистості і виступає необхідною умовою здійснення успішної еколого-педагогічної діяльності у напрямку формування екологічно доцільної поведінки дитини-дошкільника.

У цьому контексті становлення екологічно доцільних стосунків людини, суспільства і природи суб'єкт-етичного типу, починаючи з ранніх вікових етапів особистісного розвитку, багато в чому залежить від удосконалення екологічної компоненти професійної підготовки майбутніх вихователів,

пошуку нових шляхів і підходів до її ефективної реалізації в освітньому просторі вишу.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у тому, що:

- *уперше*: обґрунтовано концептуальні засади професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку; розроблено систему професійної підготовки у складі таких блоків – концептуально-цільовий, змістово-технологічний, оцінювально-результативний, визначено педагогічні умови її реалізації (забезпечення усталеної позитивної мотивації майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до професійної діяльності, спрямованої на формування екологічно доцільної поведінки дітей-дошкільників; створення необхідного навчально-методичного забезпечення шляхом удосконалення та реалізації еколого-педагогічного потенціалу циклу фахових освітніх компонентів, модернізації змісту педагогічних практик, упровадження постійно діючого семінару-практикуму з підготовки майбутніх вихователів до формування ЕДП дітей дошкільного віку; організація та підтримка синергійного та інноваційного еколого-освітнього середовища; здійснення партнерської взаємодії учасників освітнього процесу на рівні «суб'єкт-суб'єктних» стосунків в означеному сегменті професійної підготовки – «особистість (студент) – докільця – особистість (викладач)»; використання сучасних інноваційних форм, методів, засобів і технологій навчання, спрямованих на формування готовності до оволодіння теоретико-практичним досвідом формування ЕДП дітей-дошкільників); апробовано й експериментально перевірено її ефективність;

- уведено до наукового обігу поняття «система професійної підготовки майбутніх вихователів до виховання ЕДП дітей-дошкільників»; «готовність майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки у дітей дошкільного віку»;

- визначено та схарактеризовано компоненти (аксіологічний, когнітивний, поведінковий, особистісний), критерії (ціннісно-мотиваційний, інформаційно-знансвий, діяльнісно-практичний, рефлексивно-оцінний), відповідні показники та рівні готовності майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку (високий, середній, низький);

- *уточнено*: сутність основних дефініцій досліджуваної проблеми («екологічно доцільна поведінка»; «екологічно доцільна поведінка дітей дошкільного віку», «професійна підготовка майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дошкільників»); закономірності й принципи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти;

- *удосконалено* зміст, організаційні форми та методи освітнього процесу, що сприяють забезпеченню готовності студентів до формування екологічно доцільної поведінки дошкільників;

- *подальшого розвитку набули*: питання теорії і практики професійної еколого-педагогічної підготовки майбутніх вихователів; наукові підходи,

зміст, форми, методи, педагогічні технології, навчально-методичне забезпечення процесу формування готовності майбутніх вихователів до виховання екологічно доцільної поведінки у дітей дошкільного віку; обґрунтування сутності еколого-освітнього середовища професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дошкільників та визначення його основних компонентів (предметно-просторовий, організаційно-технологічний, дидактико-методичний, соціально-психологічний).

Практична значущість дослідження полягає в доборі та розробці *діагностичного інструментарію* для виявлення готовності майбутніх педагогів дошкільної освіти до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку; розробці *силабусу та методичного забезпечення* постійно діючого семінару «Підготовка майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку»; змістовому наповненні еколого-педагогічним контентом освітніх компонентів фахового циклу («Вступ до фаху», «Педагогічна майстерність вихователя», «Ознайомлення дітей із суспільним довкіллям», «Педагогіка дошкільна», «Психологія дитяча»), створенні банку методичних матеріалів і навчально-методичних посібників для роботи з майбутніми вихователями в межах таких освітніх компонентів, як «Основи природознавства з методикою», «Українське народознавство у ЗДО», навчально-методичних матеріалів для роботи з дітьми дошкільного віку.

Отримані результати можуть бути використані в системі професійної підготовки студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та неперервної післядипломної освіти педагогічних працівників, у процесі викладання фахових досвітніх компонентів і спецкурсів у педагогічному вишу; підготовці курсових проєктів, самоосвітній діяльності студентів.

Експериментальні матеріали впроваджено в освітній процес закладів вищої освіти України: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 01-10-431 від 21.12.2022); Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 557 від 20.12.2022); Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка №1677 від 30.12.2022); Криворізького державного педагогічного університету (довідка №09/1-513/3 від 27.12.2022); ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (довідка № 1/845 від 26.12.2022); Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка №2660/01-38/08 від 29.12.2022); Рівненського державного гуманітарного університету (довідка №01-12/37 від 29.12.2022); Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 219/04-а від 15.12.2022).

Особистий внесок автора в роботах, опублікованих у співавторстві. Обґрунтовано власне трактування поняття екологічно доцільної поведінки, характеристики принципів професійної компетентності вихователів дітей дошкільного віку засобами тренінгу.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації представлено в доповідях на наукових і науково-практичних конференціях:

міжнародних: – «Етнічність. Націоналізм. Глобалізм» (Переяслав, 2020), «Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення» (Київ, 2020), «Психолого-педагогічний і соціальний супровід дитинства в контексті сучасної парадигми освіти» (Слов'янськ, 2020).

всукраїнських: – «Підготовка фахівців дошкільної та початкової освіти в умовах освітніх інновацій» (Старобільськ, 2020), «Практики забезпечення проявів екологічно-доцільної поведінки дошкільників» (Краматорськ, 2021), «Дитинство XXI століття: інноваційна освіта» (Кременчук, 2021), «Сучасні тенденції у професійній підготовці фахівців дошкільної та початкової освіти» (Полтава, 2022), «Досягнення та виклики національно-патріотичного виховання в регіоні» (Краматорськ, 2022), «Освітній процес в закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану» (Київ, 2022), «Якісна освіта в умовах війни та глобальних викликів XXI століття» (2022), «Психолого-педагогічний і соціальний супровід дитинства в контексті сучасної парадигми освіти» (Слов'янськ, 2022).

Основні положення дисертації обговорювалися й отримали позитивну оцінку на засіданнях кафедри дошкільної освіти, Вченої ради ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (2019-2023).

Результати та висновки дисертаційної роботи обговорювались і отримали позитивну оцінку на засіданнях кафедри дошкільної освіти, звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Вченої ради ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» протягом 2019-2023 років.

Основні результати дисертаційної роботи відображено в публікаціях:

Монографія:

1. Іванчук С. А. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку: монографія. Дніпро : Вид-во ЛІРА, 2022. 466 с.

Колективні монографії:

2. Іванчук С. А. Бакуменко Т., Яковенко В. Технологія розвитку професійної компетентності вихователів дошкільних закладів засобами тренінгу. *Educational Processes Management: Development in Reform Context: monograph* / Ed. : Olena Tryfonova, Sławomir Śliwa. Opole : The Academy of Management and Administration in Opole, 2021. P. 250–259. URL : https://www.wszia.opole.pl/wp-content/uploads/2020/05/6_2021.pdf

Навчально-методичні посібники:

3. Іванчук С. А. Хрестоматія з освіти для сталого розвитку (для формування екологічно-, економічно- й соціально-доцільної поведінки дітей дошкільного віку): навч.-практ. посіб. для закл. дошк. освіти / уклад. : Сабіна Айдинівна Іванчук, Софія Сергіївна Кочнева. Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2020. 185 с.

4. Іванчук С. А. Основи природознавства з методикою в схемах і таблицях: навч. посіб. / упоряд. Сабіна Айдинівна Іванчук. Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 67 с.

5. Іванчук С. А. Країна сталого розвитку: методичні рекомендації щодо використання коректурних таблиць з освіти для сталого розвитку (для формування екологічно, економічно й соціально доцільної поведінки дітей дошкільного віку). Дніпро : Вид-во ЛПРА, 2022. 222 с., 14 с. іл.

Статті в наукових фахових виданнях України:

6. Іванчук С. А. Сучасні наукові дослідження базових понять екоцентричної парадигми освіти. *Гуманізація навчально-виховного процесу* : зб. наук. пр. Харків : Вид-во НТМТ, 2020. №1 (99). С 159–167.

7. Іванчук С. А. Екологічне виховання дошкільників у контексті його актуальних дефініцій. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. Запоріжжя : КПУ, 2020. Вип. 70, т. 2. С. 54–58.

8. Іванчук С. А. Проблема виховання екологічно доцільної поведінки в чинних програмах дошкільної освіти. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки* : зб. наук. пр. Бердянськ : БДПУ, 2020. Вип. 2. С. 173–182.

9. Іванчук С. А. Поняття екологічно доцільної поведінки у науковому осмисленні. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузів. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогоб. держ. пед. ун-ту імені Івана Франка. Дрогобич : Вид-дім «Гельветика», 2021. Вип. 35, т. 3. С.213–218.

10. Іванчук С. А. Сутність поняття екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*: зб. наук. пр. Київ : Вид. дім «Гельветика», 2020. Вип. 78. С. 74–77.

11. Іванчук С. А. Особливості формування екологічно доцільної поведінки у дітей дошкільного віку. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2021. № 1 (339), ч. II. С. 191–200.

12. Іванчук С. А. Синергетичний підхід до процесу професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки у дітей дошкільного віку. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти* : зб. наук. пр. Слов'янськ : ДДПУ, 2021. Вип. 14. (Ч. 1). С. 68–75.

13. Іванчук С. А. Готовність майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки у дітей дошкільного віку як результат фахової підготовки. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика* : зб. наук. пр. Северодонецьк, 2021. Вип. № 3 (102). С. 123–135.

14. Іванчук С. А. Закономірності та принципи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки у дітей дошкільного віку. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи* : зб. наук. пр. Київ : Вид. дім «Гельветика», 2021. Вип. 84, т. 1. С. 76–80.

15. Іванчук С. А. Методологічні підходи до процесу професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки у дітей дошкільного віку. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. Запоріжжя, 2021. № 1 (37). С. 179–185.

16. Іванчук С. А. Еколого-освітнє середовище як чинник ефективності професійної підготовки майбутніх вихователів. *ACTA PAEDAGOGICA VOLYNIENSES*. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Л. Українки, 2022. № 1, т. 1. С. 61–66.

17. Іванчук С. А. Сучасні інноваційні технології як умова професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дошкільників. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. : зб. наук. пр. Слов'янськ : ДДПУ, 2022. Вип. 1 (17). С. 53–62.

DOI : <https://doi.org/10.31865/2414-9292.17.2022.259975>

URL : <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/259975>

18. Іванчук С. А. Партнерська взаємодія учасників освітнього процесу як умова професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дошкільників. *Гуманізація навчально-виховного процесу* : зб. наук. пр. Краматорськ : Друкарський дім, 2022. № 1 (101). С. 166–172.

19. Іванчук С. А., Стягунова О.О. Методичний супровід формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку в донецькій області (2015-2021 роки). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогоб. держ. пед. ун-ту імені Івана Франка. Дрогобич* : Вид. дім «Гельветика», 2022. Вип. 53, т. 1. С. 319–327.

Статті у наукових періодичних виданнях які включені до наукометричних баз Scopus/Web of Science:

20. Ivanchuk S., Voznik A., Dronova O., Girenko N., Arsova D. Preparation of Future Preschool Education Specialists for the Use of Modern Educational Technologies. *International Journal of Higher Education*. 2020. Vol. 9, No. 5.

DOI : <http://www.sciedupress.com/journal/index.php/ijhe/article/view/18000>

(Scopus)

21. Іванчук С. А. Особливості розуміння основ культури споживання дітьми старшого дошкільного віку. *Наука і освіта* : наук.-практ. журн. Південноукр. нац. пед. ун-ту імені К. Д. Ушинського. 2017. № 12. С. 31–35.

DOI : <http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/uk/articles/2017-12-doc/2017-12-st4>
(Web of Science)

22. Ivanchuk S., Moshura V., Zelenin V. Training future educators to develop ecological knowledge of preschool and school children. *Revista Eduweb*. 2023. 17(2). 126–137.

DOI : <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2023.17.02.11> (Web of Science)

Статті у періодичних виданнях зарубіжних країн:

23. Іванчук С. А. Досвід формування екологічно доцільної поведінки у дітей дошкільного віку в альтернативних зарубіжних системах. *The scientific heritage*. 2021. Vol. 4, No. 60 (60). P. 22–25.

24. Ivanchuk S. Kakhiani Y., Hryboiedova T., Bilychenko H. Preparing student teachers for the formation of socially significant values in preschoolers. *Revista Tempos E Espaços Em Educação*. 2022. Vol. 15(34). e16944.

25. Ivanchuk S., Dronova O., Vozniuk A., Myskova N., Nepomniashcha I., Sych Y. Preparing Future Specialists of Preschool Education for the Development of Conscious Citizenship and Environmental Values of Students. *IJCSNS. International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. Vol. 22, No. 11. P. 279–283.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

26. Іванчук С. А. Особливості формування у дітей старшого дошкільного віку навичок життя, орієнтованих на сталий розвиток. *Психолого-педагогічний і соціальний супровід дитинства в контексті сучасної парадигми освіти*: зб. доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Слов'янськ, 23-24 квіт. 2020 р. С. 104-109.

27. Іванчук С. А. Виклики сталого розвитку для дорослих. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2020. №3. С. 4–8.

28. Іванчук С. А. Середовищний підхід до процесу професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки у дітей дошкільного віку. *Молодь і наука: виклики та перспективи*: зб. тез наук. конф. молодих вчених (м. Краматорськ, 16 груд. 2021 р.). Краматорськ : Дон. обл. держ. адмін., Рада молодих вчених при ДОДА, 2021. С.107–109.

29. Іванчук С. А. Культурологічний підхід до процесу професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки у дітей дошкільного віку. *Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти*: зб. наук. пр. / за заг. ред. : Л. В. Зданевич, Л. С. Пісоцької, Н. М. Миськової, Л. О. Онофрійчук. Хмельницький : ХГПА, 2021. С.124–128.

30. Іванчук С. А. Спостерігай і відтвори: як з підручних матеріалів виготовити сонечко, бабку та інших комах. *Методична скарбничка вихователя*. 2022. № 7. лип. URL : <https://evykhovatel.m CFR.ua/977692>

31. Іванчук С. А. Технологічний підхід до процесу професійної підготовки майбутніх вихователів щодо формування екологічно доцільної поведінки у дітей дошкільного віку. *Наука як універсальний інструмент*

розвитку : зб. тез наук. конф. молодих вчених (м. Краматорськ, 23 груд. 2022 р.). Краматорськ : Дон. обл. держ. адмін., Рада молодих вчених при ДОДА, 2022. С. 44–47.

УХВАЛИЛИ:

Розширений фаховий семінар кафедри дошкільної освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» рекомендує дисертаційну роботу **Іванчук С. А. «Теорія та практика професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальностями: 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти та 13.00.08 – дошкільна педагогіка. до захисту у спеціалізованій вченій раді відповідного профілю.

Рішення прийнято одногосно.

Головуюча на засіданні:

доктор педагогічних наук, професор,
ректор ДВНЗ «Донбаський
державний педагогічний університет»

Світлана ОМЕЛЬЧЕНКО

Секретар засідання:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної освіти
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»

Юлія КАХІАНІ

Підписи д.п.н., проф. Омельченко С. О. та к.п.н., доц. Кахіані Ю.В. засвідчую:

Начальник відділу кадрів

Євген СІЛІН